

Duitsland : Berlin.

Tsecho-Slovakye : Bohemen.

Nederland : Nauerna, Hooglands Veen, Leuvenum, Oisterwijk, Herwen, Valkenburg, Colmond, Kerkrade, Eygelshoven, Rimburch.

Van *subulata* werd een vorm beschreven met verkorting van het halsschild, tevens gepaard gaande met verkorting van de achtervleugel, waarbij deze maar reiken tot even voorbij de top van het achterlijf. Deze vorm werd beschreven door Selys Longchamps onder de naam *f. attenuata*, maar een bepaalde vindplaats werd niet aangegeven. Zeer vermoedelijk echter werd het exemplaar in België gevonden. Deze vorm is niet ongewoon en wordt met het type op dezelfde vindplaats gevonden. Van *T. ceperoi* is echter tot nu toe geen kortvleugelige vorm bekend.

Summary: *Tetrix ceperoi* and *subulata* are often difficult to recognize, because there are transitional forms, having features of both species, especially the interocular distance and the length of the femora (hind femora!) varies often. Only by rearing both species it will be possible to solve this problem.

Rectification. An error was made by me by mislabelling some specimen from Java (Bandong) as being collected in Kerkrade (Holland), near the German frontier. These specimens were determined by Günther as *Euparartetix histicus* Stål (an Indo-Australian species) and published in 1941 (Stettin. Ent. Zeit., CII, p. 151). Carpentier in his study on the *Acrydium* sp. of Belgium, (Bull. Mus. Royal Hist. Natur. Belgique, XIX, 1943, no. 49, p. 12), also published this error on the authority of Günther. The locality is an error and has to been rejected.

¹⁾ De naam *Acrydium* Geoffroy (1762) heeft prioriteit boven de naam *Tetrix* Latreille (1802). Er is echter een verzoek gedaan aan de Intern. Comm. on Zoolog. Nomenclature om als uitzondering de naam *Tetrix* te handhaven, omdat deze naam niet dubbelzinnig is, zoals die van *Acrydium*, die ook in de schrijfwijze *Acridium* voor honderden andere soorten onder de Orthoptera is gebruikt en omdat er zeer veel namen zijn afgeleid van *Tetrix* en zijn andere schrijfwijze *Tettix* (Carpentier 1841).

AANVULLINGEN OP DE LIJST DER
NEDERLANDSCHE TRICHOPTERA
(2e supplement op het „Verzeichnis” van 1934)

door
F. C. J. FISCHER

Sinds het verschijnen van mijn „Aanteekeningen over enkele Nederlandsche Trichoptera” (Entom. Ber. IX p. 195-197, 1936), waarvan deel II als supplement op het „Verzeichnis der in den Niederlanden und dem Nachbargebiete vorkommenden Trichoptera” (T. v. Entom. 77 p. 177-201, 1934) beschouwd kan worden, zijn ruim 10 jaar verstreken en hoewel gedurende een gedeelte van deze tijd, tengevolge der verkeersmoeilijkheden tijdens de vijandelijke bezetting, weinig verzameld kon worden, is er toch heel wat materiaal bijeengebracht, dat vermelding verdient.

Afgezien van 7 reeds eerder gepubliceerde nieuwe soorten, zijn er 7 aanwinsten voor onze fauna te vermelden. Bovendien is één soort, die wel reeds in de lijst was opgenomen op grond van gevonden larven, thans ook als imago buitgemaakt. Verder werden van een groot aantal min of meer zeldzame soorten nieuwe vindplaatsen ontdekt.

In de hieronder volgende systematisch gerangschikte lijst der aanvullingen heb ik de nummering van 1934 gehandhaafd en bij de nieuwe species tussen haakjes een nummer, aansluitend aan het laatste van 1934 (153), toegevoegd. Hieruit blijkt, dat wij thans 167 inlandse soorten kennen. Hierbij dient opgemerkt te worden, dat er onder de zeer kleine Hydroptilidae stellig nog een aantal als tot onze fauna behorend ontdekt zal worden. Anderdeels zal er bij een critische bewerking der Nederlandse Trichoptera, die ik mij voorneem eerstdaags aan te vangen, een aantal geschrapt moeten worden. Het definitieve aantal zal wel niet ver van 160 blijven.

1. *Rhyacophila dorsalis* (Curt.): Langs de Geul overal. Dit is de enige soort *Rhyacophila* van de 5 in 1934 genoemde, die ik ooit in Nederland gevangen of in andere collecties gezien heb.
7. *Agapetus fuscipes* Curt.: Plasmolen; Oosterbeek (D.C.G.)!
8. *A. conatus* (Pict.): In 1931 voor het eerst in Nederland als imago gevangen. ³⁾ Na enige vergeefse pogingen in

- 1941 en 1943 langs de Geul teruggevonden. Ik meen mij te herinneren deze soort ook voor de heer Maessen gedetermineerd te hebben.
11. *Agraylea pallidula* M c L a c h l. : De imago werd voor het eerst door Geyskes vermeld, gevangen aan de Plasmolen (D.C.G.)! ⁸⁾ Ik had toen reeds een ♂ uit den Haag, in 1933 op licht bij mijn toenmalige woning gevangen. Ik zag nog een ander ex. uit den Haag (v.d.W.)! en ving de soort ook in mijn tegenwoordige woonplaats, Rotterdam (F.)! Verder: Rhenen (J.K.)! Meerssen (G.A.B.)!
 - 11a. (161)? *Hydroptila cornuta* M o s. 1922: Oisterwijk 4-27 V 1944 (F.)! Gedetermineerd door de auteur zelf. Hij kan echter, bij deze uiterst kleine insecten alleen alcohol-materiaal met zekerheid determineren, zodat ik zal trachten deze soort in de vennen terug te vinden.
 - 13a. (156). *H. dampfi* U l m. 1929: Kagerplassen (D.C.G.)! ⁸⁾ ⁹⁾
 - 13b. (162). *H. pulchricornis* (E a t.) 1873: Overveen (G.A.B.)! In 1934 door mij als *sparsa* C u r t. vermeld. Ik twijfelde echter reeds lang aan de juistheid dezer determinatie en zond de dieren na de bevrijding aan de heer Mosely te Londen, specialist in deze groep, die ze als *pulchricornis* retourneerde.
 - 13c. (163). *H. maclachlani* K l a p. 1891: Maastricht, Jeker; 10 exx. 23 VI 1941 (F.)! Geul tussen Gulpen en Mechelen, 2 exx. 24 VI 1941 (F.)!
 - 15a. (157). *Orthotrichia tetensii* K o l b e 1887: Warmond; Wageningen (D.C.G.) ⁸⁾ ⁹⁾
 - 16a. (164). *Oxyethira tristella* K l a p. 1895: Breda, Aa, 4 exx. 14 VIII 1940 (F.)!
 - 16b. (165)? *O. simplex* R i s 1897: Wijster Dr., 10 exx. 18 VIII 1944 (F.)! Alcohol-materiaal moet over deze door Mr. Mosely verrichtte voorlopige determinatie definitief uitsluitsel geven.
 26. *Holocentropus stagnalis* (A l b a r d a): Oisterwijk; Denekamp; Kraloer Plas Dr. (F.)! ⁶⁾ De exemplaren uit Denekamp zijn opvallend groter dan alle overige. Hoewel ik ook verder kleine verschillen meen te bespeuren, geloof ik toch met deze soort te doen te hebben.
 - 26a. (166). *H. insignis* M a r t. 1924: Deze van Leningrad beschreven soort is door Dr. Beyerinck en mij op een excursie naar het biologisch zo interessante plasje Df7 in de buurt van Wijster ontdekt (1 ex. 16 VIII 1944). De diertjes zijn zeer moeilijk te vangen, zodat een tweede tocht naar de vindplaats op 18-VIII 1944 slechts 4 exx. opleverde. In 1945 had Dr. Beyerinck geen succes; er zullen er echter stellig nog wel meer en vermoedelijk ook aan andere plassen in Drente gevonden worden.
 30. *Cyrrus crenaticornis* (K o l.): Oisterwijk; Rotterdam; Bussum; Dieverbrug Dr. (F.)!
 32. *Tinodes waeneri* (L.): Dwingelo en andere plaatsen in Drente; Lochem; Haaksbergen (F.)! Wamel (Schuyt)!
 - 32a. (154). *T. assimilis* M c L a c h l. 1865: Oosterbeek (D.C.G.)! ⁷⁾
 - 32b. (159). *T. pallidula* M c L a c h l. 1875: Winterswijk (F.)! ⁴⁾
 33. *Lype phaeopa* (H a g.): Ook in Drente (F.)! Zal wel overal te vinden zijn.
 35. *Psychomyia pusilla* (F.): Haaksbergen (F.)!
 36. *Hydropsyche pellucidula* (C u r t.): Breda (F.)!
 37. *H. angustipennis* (C u r t.): Breda; Oisterwijk; Velp; Haaksbergen; Dwingelo (F.)!
 41. *H. exocellata* D u f.: Rhenen (F.)!
 45. *Neuronia clathrata* (K o l.): Arnhem (A.C.O.)! Ansen (Beyerinck)!
 49. *Phryganea obsoleta* H a g.: Aan heideplassen in Drente algemeen. ⁶⁾
 54. *Leptocerus fulvus* (R a m b.): Oisterwijk, in 1934 opgegeven naar v. d. Weele 1907 moet vervallen. Het exemplaar, dat ik inmiddels gezien heb, behoort tot *L. senilis* (B u r m.).
 55. *L. seniils* (B u r m.): Kerkrade (Landsman)! Venlo (F.)! Oisterwijk (v.d.W.)! Kagerplassen (D.C.G.) ⁹⁾; Lochem; Twello; Dieverbrug Dr. (F.)!
 56. *L. alboguttatus* H a g.: Maastricht (Cremers)! ¹⁾ ²⁾
 60. *L. albifrons* (L.): Mechelen L. (F.)!

61. *L. dissimilis* Steph.: Mechelen L.; Rotterdam (F.)!
68. *Trienodes conspersa* (Ramb.): Meer-
veldhoven; Valkenswaard (F.)!
72. *Oecetis furva* (Ramb.): Oisterwijk;
Rotterdam; Heemstede; Denekamp (F.)!
Kagerplassen (D.C.G.)⁹⁾
73. *O. lacustris* (Pict.): Loosdrecht; 's Gra-
veland; Denekamp; Dwingelo; Wijster;
Kraloer Plas Dr. (F.)! Kagerplassen
(D.C.G.)⁹⁾
78. *Setodes interrupta* (F.): Limmel (Cre-
mers)²⁾
- 78a. (158). *S. argentipunctella* McLachl.
1877: Meerssen (Rijk)²⁾
79. *S. punctata* (F.): Meerssen (G.A.B.)!
82. *Molanna albicans* (Zett.): Aan heide-
plassen in Drente algemeen.⁶⁾
91. *Limnophilus decipiens* (Kol.): Nunspeet
1 ♀, 11-VII 1944 (F.)! De eerste in
Nederland gevangen imago.
96. *L. elegans* Curt.: Twello (Cold.)!
Dwingelo (F.)!⁶⁾
100. *L. nigriceps* (Zett.): Ankeveen (Piet)!
Nieuwer-ter-Aa (Kruseman)!
102. *L. vittatus* (F.): Vaals (coll. v. d. W.)!
Lochem (v.d.W.)! Twello (Cold.)!
107. *L. extricatus* McLachl.: Breda; Ois-
terwijk; Veldhoven (F.)! Milsbeek
(t.H.)! Wijster (Beyerinck)!
108. *L. hirsutus* (Pict.): Maastricht (Cre-
mers)!
109. *L. luridus* Curt.: Belfeld bij Venlo (F.)!
Twello (Cold.)! Wijster (Beyerinck;
F.)!⁶⁾ Ansen (Leidsche Biol. Club)!
116. *Stenophylax rotundipennis* (Brau.):
Valkenswaard; Haaksbergen (F.)!
- 121a. (160). *Caborius dubius* (Steph.) 1837:
Twello (Cold.)!⁵⁾
124. *Halesus radiatus* (Curt.): Breda (coll.
F.)!
125. *H. interpunctatus* (Zett.): Epen (P. v.
d. W.)! Geulem (F.)!
127. *H. digitatus* (Schrank): Epen 1 ♂,
18-X-46 (Landsman)!
130. *Chaetopteryx obscurata* McLachl.:
Limmel (Maessen)! Meerssen (Rijk)¹⁾
- 130a. (167). *C. major* McLachl. 1876:
Kerkrade 2 ♂♂ op smear 10 resp. 11-X-
'46 (Landsman)!
- 133a. (155). *Apatania fimbriata* (Pict.) 1834:
Oosterbeek (D.C.G.)!^{7) 8)}
138. *Silo nigricornis* (Pict.): Venlo (F.)!
Wageningen (D.C.G.)!
140. *Oligoplectrum maculatum* (Fourc.):
Valkenburg (Landsman)! Slenaken (F.)!
Wamel (Schuyt)!
148. *Sericostoma pedemontanum* McLachl.:
Bunde (Landsman)! Plasmolen (D.C.
G.); Oosterbeek (v.M.d.R.)! (D.C.
G.).
150. *Beraea pullata* (Curt.): Plasmolen (D.
C.G.). In de opgave van 1934 moet
Kerkrade vervallen. Ik heb inmiddels het
bewuste dier gezien, dat tot *Beraeodes*
minuta (L.) behoort.
151. *B. maurus* (Curt.): Eygelshoven (F.)!
Venlo (D.C.G.)! (F.)!
152. *B. articularis* (Pict.): Eygelshoven
(F.)!
153. *Beraeodes minuta* (L.): Kerkrade (v.d.
W.)! Ulvenhout; Oisterwijk (F.)!

In deze aanvullingen heb ik dezelfde nomen-
clatuur gebruikt als in mijn vorige faunistische
publicaties. Vooral door de onderzoeken
van enkele Amerikaanse entomologen kort vóór
en tijdens de tweede wereldoorlog is gebleken,
dat er zeer belangrijke wijzigingen in de tot
nu toe gebruikelijke nomenclatuur aangebracht
moeten worden. Zo moeten b.v. enige der meest
bekende genera anders genoemd worden dan
thans nog meestal geschiedt. Om het vergelij-
ken met oudere literatuur en het eventuele op-
zoeken van vroegere gegevens niet te bemoei-
lijken, heb ik gemeend deze veranderingen nog
niet toe te moeten passen. Ik hoop op deze
questie in een der entomologische tijdschriften
terug te komen en hierin een overzicht te geven
van alle noodzakelijke wijzigingen in de nomen-
clatuur der Trichoptera, voor zover deze ook
voor de Nederlandse fauna van belang zijn.

Literatuur.

- 1) J. Cremers: Natuurhist. Maandblad. 26
No. 2 p. 13, 1937.
- 2) J. Cremers: Natuurhist. Maandbl. 26
No. 11 p. 119, 1937.

- 3) F. C. J. Fischer: T. v. Entom. LXXV p. LXXVIII, 1932.
- 4) F. C. J. Fischer: Entom. Ber. X p. 191-193, 1939.
- 5) F. C. J. Fischer: T. v. Entom. LXXXIII p. LXV-LXVI, 1940.
- 6) F. C. J. Fischer: T. v. Entom. LXXXVI p. XXVI, 1943.
- 7) D. C. Geyskes: Entom. Ber. IX p. 261-264, 1936.
- 8) D. C. Geyskes: T. v. Entom. LXXX p. LXI-LXII, 1937.
- 9) D. C. Geyskes: T. v. Entom. LXXXI p. 14-34, 1938.

DE LEVENSWIJZE EN NESTOECOLOGIE VAN
PLAGIOLEPIS VINDOBONENSIS Lomm.

(Hymenopt. — Formicidae)

door

JOS VAN BOVEN
LEUVEN

Plagiolepis is een genus der *Camponotinae*, dat vooral voorkomt in de warmere streken. Van deze tropische mieren komen slechts enkele species in Midden-Europa voor.

Men kan dit genus gemakkelijk van de andere genera onderscheiden, omdat de sprieten slechts 10. leedjes hebben (zonder schaft). Voor de overige genera der *Camponotinae* bedraagt dit aantal 11. Daarenboven zijn de *Plagiolepis*-soorten zeer klein, en *Plagiolepis vindobonensis* mogen we zelfs de kleinste mier van Europa noemen.

Zoals ik reeds vroeger (1945) mededeelde, vond ik deze nieuwe soort voor België op de rotsen van Marche-les-Dames. Een jaar later op 20-IV-1945 vond ik op een van de rotspunten, waar ik hen in '44 ook had waargenomen, weer enige werksters. De bedoelde rotsen schat ik op 50—60 m hoogte, en het plateau is zo gelegen dat de meeste plekken de volle zuiderzon krijgen. Ondanks de wind die er voortdurend waait, stralen de rotsen een broeiende warmte af, die onmiddellijk merkbaar is, als men ze beklimt. Voor onze thermophile mieren zijn ze dus een geschikt terrein, ofschoon in koudere dagen de rotsen toch wel heel wat zullen afkoelen.

Toen ik deze rotsen in 1945 weer eens bezocht zag ik direct na aankomst eenige werksters, die op een typische manier voortsnelde en op het eerste gezicht deden denken aan de grotere *Tapinoma erraticum* Latr., een algemene mier op deze terreinen. Een paar ogenblikken later ontdekte ik reeds het nestje (coll. No. 732). Het was niet groot en lag in een kleine uitholling van de rots, die van boven de vorm had van een parallelogram, met naar beneden schuin toelopende zijden. De diepte was niet groter dan 4 cm, terwijl de opening boven niet meer bedroeg dan 5 à 6 cm. Hoogstwaarschijnlijk zette het zich voort in de nauwe rotsspleten. De kleine rotsopening was opgevuld met zand (waarin het nest gelegen was) en waarop *Hieracium pilosella* L. en een *Luzula*-soort groeiden. Vlak er naast stond *Hedera helix* L. en *Helianthemum*, waaronder een *Lasius niger*-nest lag met ♂♂. Deze plantjes hadden veel bezoek van *Formica fusca*, de meest voorkomende mier op deze rotsen. *Leptothorax unifasciatus* en ook van *Plagiolepis vindobonensis*.

Deze laatste volgde ik met belangstelling en ik zag hoe ze naar een kleine *Aphide* liep, die niet groter was dan 0,8 mm, zonder de sprieten mee te rekenen (praep. coll. no. 732). Ze tokkelde met haar sprieten op het abdomen van het bladluisje en liep dan weer weg. Of ze iets van vocht kon bemachtigen nam ik niet waar. Bij het openmaken van het nestje vond ik drie mannetjes en een tiental werksters. Wel zag ik nog werksters tussen de nauwe spleten wegvluchten, maar gevleugelde exemplaren werden niet meer gezien.

Een tweede nest vond ik midden in een *Lasius niger*-kolonie, waardoor het onderzoek bemoeilijkt werd. Het was vrij uitgestrekt en groot en ging tamelijk diep. Hierin vond ik 5 gevleugelde wijfjes (coll. no. 733). Op 't eerste gezicht zou men denken met een samengesteld nest te doen te hebben, zoals bij *Solenopsis fugax* met *Formica sanguinea* e.a. Ook hier was een gescheiden huishouding, maar hoogstwaarschijnlijk profiteerde *vindobonensis* alleen van de gunstige nest-condities van het *Lasius niger*-nest, en wil ik deze samenwerking met Wassmann (1915) betitelen als een toeval. Bij het openmaken van het nest zag ik de cocons van beide soorten netjes gescheiden liggen. De cocons van *Plagiolepis vindobonen-*